

บทความเกี่ยวกับการเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม การรักษาวินัย ประมวลจริยธรรม
และจรรยาบรรณวิชาชีพให้แก่ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา

ตามโครงการเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม และการรักษาวินัย
ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๘

กลุ่มกฎหมายและคดี

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต ๒

ครั้งที่ ๗ เดือน เมษายน ๒๕๖๘

วิสัยทัศน์

“องค์กรคุณภาพ พัฒนาการศึกษาสู่สังคมนวัตกรรมการเรียนรู้ สร้างคนดี มีความสุข”

อุทาหรณ์คดีปกครอง

กำหนดจุดก่อสร้างอาคารเรียน : ชี้แนวเขตตามความทรงจำ ทำไม่ได้ !

โดย ลุงถูกต้อง

(บทความเผยแพร่ใน ACT NEWS คอลัมน์ “วาทิตตปกครอง”)

คำกล่าวที่ว่า “โรงเรียนเปรียบเสมือนบ้านหลังที่สอง” นับว่าไม่เกินจริงเลยนะครับ เพราะนอกจากโรงเรียนจะเป็นสถานที่ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้และอบรมปลูกฝังนักเรียนให้เติบโตอย่างมีคุณภาพแล้ว โรงเรียนยังเป็นสถานที่ที่นักเรียนใช้ชีวิตหรือเวลาส่วนใหญ่ในแต่ละวันมากกว่าอยู่ที่บ้านอีกด้วย...สถานศึกษาหรืออาคารเรียนจึงถือเป็นปัจจัยที่สำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าบุคลากรทางการศึกษาที่มีคุณภาพเลยทีเดียว เนื่องจากอาคารเรียนเป็นสิ่งสาธารณูปโภคที่สร้างขึ้นเพื่ออำนวยความสะดวกในการเรียนการสอน หากสถานที่หรืออาคารเรียนมีความพร้อม มีความสะอาด ปลอดภัย และเหมาะสมกับจำนวนนักเรียน ย่อมมีส่วนทำให้การจัดทำบริการสาธารณะด้านการศึกษابرลุผลอย่างมีประสิทธิภาพครับ

เหตุเดือดร้อนของผู้ฟ้องคดี

มูลเหตุของข้อพิพาทคดีนี้เกิดขึ้นจาก เทศบาลตำบลแห่งหนึ่งได้อนุมัติให้ก่อสร้างอาคารเรียนเด็กอนุบาลของโรงเรียนในสังกัด ซึ่งก่อนจะดำเนินการก่อสร้าง เจ้าหน้าที่ของเทศบาลตำบลพร้อมด้วยผู้รับจ้างก็ได้ออกสำรวจเพื่อทำการปรับพื้นที่และได้พบกับผู้ฟ้องคดี (เจ้าของที่ดินข้างเคียง) และมีการพูดคุยเกี่ยวกับแนวเขตที่ดิน โดยผู้ฟ้องคดีได้ชี้แนวเขตที่ดินของตนว่าอยู่บริเวณใดตามความทรงจำของตนเอง เทศบาลตำบลจึงเว้นระยะจากแนวเขตที่ดินตามที่ผู้ฟ้องคดีเป็นผู้นำชี้ และทำการก่อสร้างอาคารเรียนดังกล่าวจนแล้วเสร็จ

หลังจากนั้น ผู้ฟ้องคดีเกิดความไม่แน่ใจจึงได้ยื่นคำขอรังวัดขอบเขตที่ดินต่อสำนักงานที่ดิน โดยผู้ฟ้องคดีเห็นว่าอาคารเรียนที่ก่อสร้างใหม่บางส่วนอยู่ในแนวเขตที่ดินของตน จึงยื่นหนังสือร้องเรียนต่อศูนย์ดำรงธรรม และต่อมาได้นำคดีมาฟ้องศาลปกครองขอให้มีคำพิพากษาให้เทศบาลตำบล (ผู้ถูกฟ้องคดี) รื้อถอนสิ่งปลูกสร้าง (อาคารเรียน) ที่รุกล้ำที่ดินของตนออกไป

คดีนี้ศาลปกครองชั้นต้นพิพากษายกฟ้อง เนื่องจากเห็นว่าก่อนลงมือก่อสร้างอาคารเรียน เจ้าหน้าที่ของเทศบาลตำบลได้สอบถามแนวเขตที่ดินของผู้ฟ้องคดีแล้ว โดยให้เว้นระยะจากแนวเขตที่ดินตามที่ผู้ฟ้องคดีเป็นผู้นำชี้ และกำหนดจุดก่อสร้างโดยที่ผู้ฟ้องคดีก็ได้โต้แย้งคัดค้านแต่อย่างใด การก่อสร้างอาคารเรียนดังกล่าว จึงไม่เป็นการกระทำละเมิดต่อผู้ฟ้องคดี ผู้ฟ้องคดีไม่เห็นด้วยจึงยื่นอุทธรณ์คดี

ความเป็นธรรม...จากคำพิพากษา/คำสั่งศาลปกครอง

ประเด็นปัญหาที่ต้องพิจารณา : การที่เทศบาลตำบลก่อสร้างอาคารเรียนรุกล้ำเข้าไปในที่ดินของผู้ฟ้องคดี โดยอาศัยหรือเชื่อเพียงการนำชี้แนวเขตที่ดินของผู้ฟ้องคดีนั้น ถือเป็นการกระทำละเมิดหรือไม่? และหากเป็นการกระทำละเมิด จะต้องรื้อถอนอาคารเรียนดังกล่าวหรือไม่? เพียงใด?

ข้อกฎหมายที่สำคัญ : ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๔๒๐ บัญญัติว่า “ผู้ใดจงใจหรือประมาทเลินเล่อ ทำต่อบุคคลอื่นโดยผิดกฎหมายให้เขาเสียหายถึงแก่ชีวิตก็ดี แก่ร่างกายก็ดี อนามัยก็ดี เสรีภาพก็ดี ทรัพย์สินหรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดก็ดี ท่านว่าผู้นั้นทำละเมิดจำต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อการนั้น” ประกอบกับพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๑๖ บัญญัติว่า “ให้เทศบาล เมืองพัทยา และองค์การบริหารส่วนตำบลมีอำนาจ

“รู้เขา รู้เรา รู้เท่า รู้ทัน รู้กัน รู้แก้”

และหน้าที่ในการจัดระบบการบริการสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นของตนเองดังนี้ (๒๗) การดูแลรักษาที่สาธารณะ”

ศาลปกครองสูงสุดพิจารณาแล้วเห็นว่า เมื่อปรากฏตามคำชี้แจงของเจ้าพนักงานที่ดินว่า หลักเขตเดิมของผู้ฟ้องคดีสูญหายไป ๓ หลัก โดยหลักเขตที่ดินนี้ติดกับที่ดินของเทศบาลตำบลและเจ้าหน้าที่ได้ให้ผู้ฟ้องคดีชี้แนวเขตของตนในระหว่างเตรียมปรับพื้นที่เพื่อทำการก่อสร้าง ซึ่งย่อมแสดงว่าเทศบาลตำบลไม่ทราบแน่ชัดในเรื่องแนวเขตที่ดิน จึงควรต้องตรวจสอบให้ชัดเจนเสียก่อน แต่เทศบาลตำบลกลับให้ผู้ฟ้องคดีซึ่งในขณะนั้น อายุประมาณ ๕๗ ปี ชี้แนวเขตที่ดินตามความทรงจำ และกำหนดจุดก่อสร้างอาคารเรียนโดยไม่ได้ตรวจสอบแนวเขตที่ดินนั้น ทั้ง ๆ ที่เป็นที่ดินมีโฉนดที่ดิน ซึ่งสามารถตรวจสอบได้ไม่ยาก และเทศบาลตำบลย่อมทราบดีว่า การชี้แนวเขตของผู้ฟ้องคดีไม่ได้เป็นการระวางแนวเขตตามประมวลกฎหมายที่ดิน

อีกทั้งเมื่อนำรูปแบบที่ดินโฉนดที่ดินของผู้ฟ้องคดีมาเปรียบเทียบกับรูปแบบที่ดินที่ศาลได้สั่งให้เจ้าพนักงานที่ดินจัดทำขึ้น เพื่อแสดงเขตที่ดินของผู้ฟ้องคดีและของเทศบาลตำบลรวมถึงที่ตั้ง พบว่า ส่วนที่เทศบาลตำบลนำรังวัดได้เข้าไปในแนวเขตที่ดินของผู้ฟ้องคดี ดังนั้น ที่ดินส่วนที่เทศบาลตำบลอ้างว่ามีกรรมสิทธิ์และส่วนที่ผู้ฟ้องคดีคัดค้านแนวเขต จึงอยู่ในที่ดินของผู้ฟ้องคดีซึ่งมีอาคารเรียนบางส่วนปลูกสร้างทับซ้อนอยู่ การที่เทศบาลตำบลก่อสร้างอาคารเรียนรุกล้ำที่ดินบางส่วนของผู้ฟ้องคดีโดยไม่ได้ตรวจสอบแนวเขตที่ดินก่อน ทั้งที่มีหน้าที่ต้องระวางแนวเขตของตนตามมาตรา ๑๖ (๒๗) แห่งพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๔๒ ทั้งการระวางแนวเขตสามารถกระทำได้โดยไม่ยาก และโดยเฉพาะอย่างยิ่ง อาคารเรียนที่มีความสำคัญในการใช้เพื่อการศึกษาและมีมูลค่าสูง ยิ่งต้องใช้ความระมัดระวังอย่างยิ่ง

เมื่อเทศบาลตำบลไม่ได้ดำเนินการดังกล่าว แต่กลับเข้ายึดถือครอบครองใช้ประโยชน์ก่อสร้างอาคารเรียนบางส่วนในที่ดินของผู้ฟ้องคดีโดยปราศจากอำนาจตามกฎหมาย แม้จะฟังว่าผู้ฟ้องคดีเป็นผู้ชี้แนวเขตเบื้องต้น แต่ก็ไม่ได้ปลดเปลื้องเทศบาลตำบลจากหน้าที่ที่ต้องระวางแนวเขตให้ถูกต้อง จึงถือว่าไม่ได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควรและเป็นการกระทำโดยประมาทเลินเล่อ ทำให้ผู้ฟ้องคดีได้รับความเสียหาย อันเป็นการกระทำละเมิดตามมาตรา ๔๒๐ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

อย่างไรก็ตาม การที่ศาลจะพิพากษาให้เทศบาลตำบลรื้อถอนอาคารเรียนในส่วนที่รุกล้ำที่ดินของผู้ฟ้องคดีทันที โดยไม่ให้โอกาสเทศบาลตำบลเสนอวิธีการเยียวยาหรือชดเชยความเสียหายให้ผู้ฟ้องคดีเสียก่อนนั้น ย่อมก่อให้เกิดผลกระทบต่อประโยชน์ส่วนรวมทั้งในแง่ประโยชน์ใช้สอยและงบประมาณที่ใช้ไปแล้ว และที่ต้องใช้ในการรื้อถอน ซึ่งแม้ว่าการก่อสร้างดังกล่าวจะเป็นการกระทำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย แต่ก็อาจแก้ไขเยียวยาได้โดยไม่ต้องรื้อถอน โดยเทศบาลตำบลอาจขอซื้อที่ดินของผู้ฟ้องคดีเฉพาะส่วนที่รุกล้ำเสียก่อน หากไม่สามารถตกลงกันได้ จึงต้องรื้อถอนและปรับที่ดินให้กลับสู่สภาพเดิม พิจารณาให้รื้อถอนอาคารเรียน ส่วนที่รุกล้ำและปรับที่ดินให้เป็นไปตามเดิม เว้นแต่คู่กรณีจะสามารถตกลงกันได้เป็นอย่างอื่น (คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ อผ. ๒๗๗/๒๕๖๗)

“รู้เขา รู้เรา รู้เท่า รู้ทัน รู้กัน รู้แก้”

หลักกฎหมายปกครองและบรรทัดฐานการปฏิบัติราชการ

คดีดังกล่าวศาลปกครองได้วางหลักปฏิบัติราชการเกี่ยวกับสิทธิในทรัพย์สินของบุคคลซึ่งได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญ การที่หน่วยงานของรัฐจะนำที่ดินที่มีเจ้าของครอบครองอยู่ไปใช้เพื่อประโยชน์สาธารณะ ต้องอาศัยอำนาจตามกฎหมายว่าด้วยการเวนคืนที่ดินหรือตกลงในเรื่องการโอน ไม่ว่าจะเป็นการตกลงซื้อขายหรือยินยอมอุทิศที่ดินให้เป็นสาธารณประโยชน์ การที่หน่วยงานใช้อำนาจโดยพลการเข้ายึดถือครอบครองใช้ประโยชน์ในที่ดิน (เช่น ก่อสร้างอาคารเรียนโดยปราศจากอำนาจตามกฎหมาย ย่อมถือเป็นการกระทำละเมิดต่อเจ้าของที่ดินข้างเคียงที่ถูกถูกล้ำกรรณสิทธิหรือสิทธิครอบครอง ฉะนั้น ก่อนการก่อสร้างอาคารเรียนดังกล่าวเมื่อไม่ชัดเจนในเรื่องแนวเขตที่ดิน หน่วยงานมีหน้าที่ต้องตรวจสอบแนวเขตหรือระวางแนวเขตของตน โดยไม่อาจอ้างว่าเจ้าของที่ดินข้างเคียงเป็นผู้ชี้แนวเขตเองได้

นอกจากนี้ คดีดังกล่าวยังมีความน่าสนใจเกี่ยวกับการกำหนดคำบังคับของศาล กล่าวคือ แม้ศาลจะเห็นว่า การก่อสร้างอาคารเรียนพิพาทเป็นการกระทำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย แต่ก็ได้สั่งรื้อถอนทันที โดยเปิดโอกาสให้เทศบาลตำบลเจรจาขอซื้อที่ดินเฉพาะส่วนที่รื้อถอนได้ อันแสดงให้เห็นว่านอกจากศาลจะพิจารณาถึงหลักความชอบด้วยกฎหมายเป็นสำคัญแล้ว ศาลยังคำนึงถึงผลกระทบของการรื้อถอนและได้เปิดโอกาสให้คู่กรณีหาแนวทางแก้ไขปัญหาและเยียวยา กัน หากไม่สามารถตกลงกันได้จึงสั่งให้มีการรื้อถอน ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่คู่กรณีและในขณะเดียวกันก็รักษาประโยชน์ส่วนรวมด้วย (นักเรียนได้ใช้อาคารเรียนและรัฐไม่ต้องเสียงบประมาณในการรื้อถอนอาคารที่ก่อสร้างเสร็จแล้ว)

(ปริกษาการฟ้องคดีปกครองทางอิเล็กทรอนิกส์ได้ที่ สายด่วนศาลปกครอง ๑๓๕๕)

ที่มา / https://www.admincourt.go.th/admincourt/upload/webcms/Academic/Academic_๒๗๐๓๒๕_๐๙๓๕๕๑.pdf

“รู้เขา รู้เรา รู้เท่า รู้ทัน รู้กัน รู้แก่”

ความรู้เกี่ยวกับวินัย และการรักษาวินัย

พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. ๒๕๔๗

มาตรา ๘๙ ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาต้องไม่กลั่นแกล้ง กล่าวหา หรือ ร้องเรียนผู้อื่นโดยปราศจากความเป็นจริง

การกระทำตามวรรคหนึ่ง ถ้าเป็นเหตุให้ผู้อื่นได้รับความเสียหายอย่างร้ายแรงเป็นความผิด วินัยอย่างร้ายแรง

มาตรานี้กำหนดให้ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาต้องไม่กลั่นแกล้งร้องเรียน กล่าวหาผู้อื่นโดยไม่เป็นความจริง เช่นร้องเรียนว่าข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษากระทำผิดวินัยหรือ กระทำความผิดอาญา ด้วยข้อความอันเป็นเท็จ หรือสร้างหลักฐานอันเป็นเท็จ เนื่องจากการถูกร้องเรียนทำให้ หน่วยงานเสียหายพจน์และขาดความน่าเชื่อถือ ทั้งยังทำให้เจ้าหน้าที่เสียกำลังใจในการปฏิบัติงาน ไม่กล้า ตัดสินใจในเรื่องสำคัญ เพราะเกรงจะถูกร้องเรียน เมื่อมีการร้องเรียนต้องเข้าสู่กระบวนการตรวจสอบ เพื่อพิสูจน์ความบริสุทธิ์ ส่งผลให้ผู้นั้นได้รับความเดือดร้อนเสียหาย และทางราชการต้องสิ้นเปลืองค่าใช้จ่าย และเสียกำลังใจเจ้าหน้าที่ในการดำเนินการหาข้อเท็จจริง

มาตรา ๘๙ วรรคหนึ่ง เป็นความผิดวินัยไม่ร้ายแรง พิจารณาคำประกอบความผิดได้ดังนี้

๑. การกระทำที่มีลักษณะเป็นการกลั่นแกล้ง กล่าวหา หรือร้องเรียนผู้อื่นในเรื่องที่ไม่เป็นจริง
๒. มีเจตนา โดยรู้อยู่แล้วว่าเรื่องที่กล่าวหาหรือร้องเรียนไม่เป็นความจริง

สำหรับ การกลั่นแกล้งกล่าวหาหรือร้องเรียนผู้อื่นโดยปราศจากความเป็นจริง เป็นเหตุให้ผู้อื่น เสียหายอย่างร้ายแรง ตามมาตรา ๘๙ วรรคสองกำหนดให้เป็นความผิดวินัยอย่างร้ายแรง

กรณีตัวอย่าง

ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาหญิง ตำแหน่งเจ้าพนักงานธุรการชำนาญงาน จงใจเจตนากระทำการกล่าวหาใส่ความผู้บังคับบัญชาและผู้อื่นโดยข้อความอันเป็นเท็จ กลั่นแกล้งเขียนหนังสือ ร้องเรียนไปยังหน่วยงานที่ไม่เกี่ยวข้องอื่น ๆ โดยไม่ใช้สิทธิตามอำนาจหน้าที่ตามกฎหมาย เป็นการสร้างปัญหา และสร้างความยุ่งยากให้แก่หน่วยงานและผู้อื่นสร้างความแตกแยกในหมู่คณะและใส่ความทั้งที่ไม่มี พยานหลักฐานเป็นการใส่ความเท็จทำให้ผู้อื่นหลงเชื่อตาม กลั่นแกล้งให้ผู้ถูกกล่าวหาได้รับความเสียหาย พฤติการณ์เป็นความผิดวินัยไม่ร้ายแรง และกรณีเป็นความผิดเล็กน้อยตามมาตรา ๘๙ วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. ๒๕๔๗ ประกอบกับมีเหตุอันควร ลดหย่อนซึ่งยังไม่ถึงกับจะต้องถูกลงโทษตัดเงินเดือน ระดับโทษภาคทัณฑ์

ที่มา : หนังสือข้อกำหนดวินัย และการดำเนินการทางวินัย การอุทธรณ์ และการร้องทุกข์ ของข้าราชการครูและบุคลากร ทางการศึกษา จัดทำโดย สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ

“รู้เขา รู้เรา รู้เท่า รู้ทัน รู้กัน รู้แก้”

ความรู้ คู่คุณธรรม

ความหมายและความสำคัญของคุณธรรมจริยธรรมและศีลธรรม

คุณธรรม คือ ความดีงามที่ถูกปลูกฝังขึ้นในจิตใจ มีความกตัญญู ขยัน ประหยัด ซื่อสัตย์ สามัคคี มีวินัย มีน้ำใจ และ เป็น สุภาพชน เป็นต้น จนเกิดจิตสำนึกที่ดี รู้สึกประทับใจ ชอบ ชื่น ดี เกรงกลัวต่อการทำความชั่ว โดยประการต่างๆ เมื่อจิตเกิด คุณธรรมขึ้นแล้ว จะทำให้เป็น ผู้มีจิตใจดี และคิดแต่สิ่งที่ดี จึงได้ชื่อว่า “เป็นผู้มีคุณธรรม”

คุณธรรมตามศาสนาพุทธ พุทธศาสนิกชนปฏิบัติตามแนวทางของมรรค ๘ ดังนี้

- (๑) สัมมาทิฐิ คือ ปัญญาเห็นชอบ
- (๒) สัมมาสังกัปปะ คือ ดำริชอบ
- (๓) สัมมาวาจา คือ เจรจาชอบ
- (๔) สัมมากัมมันตะ คือ การประพฤติดีงาม ทางกายหรือกิจกรรมทางกายทั้งปวง
- (๕) สัมมาอาชีวะ คือ การทำมาหากินอย่างสุจริตชน
- (๖) สัมมาวายามะ คือ ความอุตสาหะพยายาม ประกอบความเพียรในการกุศลกรรม
- (๗) สัมมาสติ คือ การไม่ปล่อยให้เกิดความพลั้งเผลอ จิตเลือนลอย
- (๘) สัมมาสมาธิ คือ การฝึกจิตให้ตั้งมั่น สงบ สงัด จากกิเลส นีวรณอยู่เป็นปกติ

จริยธรรม (Ethics) หมายถึง ความประพฤติหรือกิจที่ควรประพฤติ มีความหมายหลายประการ เช่น คุณความดี, หลักคำสอนของศาสนา, หลักปฏิบัติ เมื่อนำคำทั้งสองมารวมกันเป็น "จริยธรรม" จึงมีความหมายตามตัวอักษรว่า "หลักแห่งความประพฤติ" หรือ "แนวทางของการประพฤติ" จริยธรรม เป็นสิ่งที่ควรประพฤติ มีที่มาจากบทบัญญัติหรือคำสั่งสอนของศาสนา หรือใครก็ได้ที่เป็นผู้มีจริยธรรม และได้รับความเคารพนับถือมาแล้ว

ลักษณะของผู้มีจริยธรรม” ผู้มีจริยธรรมจะเป็นผู้ที่มีคุณลักษณะดังนี้

- (๑) เป็นผู้ที่มีความเพียรความพยายามประกอบความดี ละอายต่อการปฏิบัติชั่ว
- (๒) เป็นผู้มีความซื่อสัตย์สุจริต ยุติธรรม และมีเมตตากรุณา
- (๓) เป็นผู้มีความสติปัญญา รู้สึกตัวอยู่เสมอ ไม่ประมาท
- (๔) เป็นผู้ใฝ่หาความรู้ ความสามารถในการประกอบอาชีพ เพื่อความมั่นคง
- (๕) เป็นผู้ที่มีรัฐสามารถอาศัยเป็นแกนหรือฐานให้กับสังคม สำหรับการพัฒนาใด ๆ ได้

ศีลธรรม แปลตามตัวคือ ธรรมที่ดำรงความเป็นปกติสุขของมนุษย์ มีความเกี่ยวข้องกับ จริยธรรม ศีลธรรมมักใช้กับหลักคำสอนของศาสนามากกว่าจริยธรรม สิ่งไม่ควรกระทำและไม่ควรกระทำ คุณค่าของการกระทำ การตัดสินใจกระทำในลักษณะที่เป็นอุดมคติ

“รู้เขา รู้เรา รู้เท่า รู้ทัน รู้กัน รู้แก้”

ในฐานะที่ศีลธรรมและจริยธรรมมีความเกี่ยวข้องโดยสาระคือ ว่าด้วยการกระทำของมนุษย์ ที่ถูกต้อง (Right) ควรทำ (Should do) จึงเป็นสิ่งที่ดี หากขาดศีลธรรมมนุษย์ องค์กร และสังคมซึ่งเกิดจากการกระทำของมนุษย์ย่อมมีผลกระทบโดยตรงหากพฤติกรรมของมนุษย์ดำเนินไปในทางเสื่อมศีลธรรม สิ่งที่เป็นเหตุของความเสื่อมและเจริญของศีลธรรมขึ้นอยู่กับ การเข้าใจเรื่องตัวมนุษย์และโลกอย่างถูกต้อง เมื่อมีความเห็นผิดก็จะเกิดความเห็นแก่ตัวเพิ่มขึ้น ในทางตรงกันข้ามหากมีความเห็นถูกต้องก็จะทำลายความเห็นแก่ตัวให้น้อยลง แต่ทิศทางของการพัฒนาสังคมในปัจจุบันกลับผลักดันและสร้างให้คนมีความเห็นแก่ตัวมากขึ้น ซึ่งเป็นตัวผลักดันปรัชญาเศรษฐกิจสมัยใหม่ โดยมองมนุษย์ว่าเป็นสัตว์เห็นแก่ตัวในเชิงลบ (ทุกข์) และเชิงบวก (สุข)

ศีลธรรมเป็นสิ่งที่สังคมมนุษย์ขาดไม่ได้ หากขาดระบบของศีลธรรม ซึ่งเกิดจากมโนธรรม สำนึกในลักษณะเห็นอกเห็นใจ การจะมีความเห็นอกเห็นใจเกิดจากการมองเห็นคุณค่าความเป็นหนึ่งเดียวกัน ในลักษณะถ้าเราเป็นเขา หรือถ้าเขาเป็นเรา ซึ่งต้องเกิดจากการมีประสบการณ์ในการอยู่ในฐานะของบุคคลเหล่านั้น การมีความสำนึกดังกล่าวนำไปสู่การตัดสินใจแสดงออกมาทางพฤติกรรมต่อผู้อื่นหรือเหตุการณ์อื่น ที่จะส่งผลต่อคนอื่นในสังคมอย่างถูกต้องเหมาะสมในลักษณะเห็นอกเห็นใจกัน หากคนแต่ละคนมีความเห็นแก่ตัว หรือสังคมสร้างกรอบให้แต่ละคน มีความเห็นแก่ตัวย่อมนำไปสู่ความล่มสลายของสังคมอย่างช้า ๆ และการพังทลายลง

จัดทำโดย : ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาจริยธรรม ทอ. กองอนุศาสนาจารย์ กรมยุทธศึกษาทหารอากาศ

ที่มา : <https://cpc.rtaf.mi.th/images/ethicsrtaf/ethicsrtaf๐๒๔.pdf>

“รู้เขา รู้เรา รู้เท่า รู้ทัน รู้กัน รู้แก่”

หลักธรรมนำชีวิต

๑๐ หลักธรรมของพระพุทธเจ้า ที่ชาวพุทธสมควรศึกษา

โดยพศิน อินทรวงศ์

๑. "อิทธิบาทสี่"

ศึกษาเพื่อบ่มเพาะคุณธรรมแห่งความสำเร็จ ไม่สับสนระหว่างฉันทะกับตัณหา คือความรักที่จะลงมือทำและความอยากมี อยากได้ อยากเป็น ผู้เข้าใจอิทธิบาทสี่จะประเมินตนเองได้ว่าสิ่งที่ตนกำลังทำอยู่จะพบกับความสำเร็จได้หรือไม่ เป็นหลักธรรมที่หาค้นคว้าได้ทั่วไป

๒. "ศีลห้า"

ศีลห้านี้เป็นหลักธรรมที่เราได้ยินกันบ่อยที่สุด แต่ความจริงแล้ว เป็นเรื่องละเอียดอ่อน มีแง่มุมที่น่าสนใจมากมาย โดยเฉพาะศีลในข้อว่าจา งดเว้นการพูดเท็จ ซึ่งในสังคมปัจจุบันทำผิดกันมาก จนกลายเป็นเรื่องธรรมดา ในพระสูตรหนึ่งพระพุทธเจ้าเคยตรัสว่า ผู้ใดก็ตามที่โกหกจนเป็นนิสัย หรือบิดเบือนความจริงจนเป็นนิสัย ทำสิ่งเหล่านี้ได้โดยไม่กระพริบตา บุคคลผู้นั้นย่อมมีอันตรายเพราะมีโอกาสสูงที่จะต้องตกอบายภูมิ ดังนั้น ศีลห้าจึงเป็นคุณธรรมอันยิ่งใหญ่ที่จะทำให้ชีวิตของตน และสังคมสงบได้ คุณธรรมนี้สามารถศึกษาค้นคว้าได้ทั่วไป

๓. "อริยสัจสี่"

อริยสัจสี่นี้เป็นหัวใจของพระพุทธศาสนา เป็นความจริงของชีวิต เป็นสิ่งที่พระพุทธเจ้าค้นพบและทำให้พระองค์หลุดพ้น ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค คืออะไร ชาวพุทธทั้งหลาย ไม่ควรสงสัย คลุมเครือ หรือไม่แน่ใจ แต่ควรจะมีความเข้าใจแตกฉาน สามารถตอบคำถามและแนะนำได้หากมีผู้สงสัย แม้ไม่รู้จักสิ่งนี้ คุณกำลังไม่รู้จักรูปพระพุทธรูปของตนเอง หลักธรรมข้อนี้สามารถศึกษาค้นคว้าได้ทั่วไป

๔. "ขันธห้า"

หลักธรรมที่ว่าด้วยเรื่องขันธห้านี้ อาจดูไกลตัวสำหรับคนทั่วไป แต่ที่จริงแล้ว ขันธห้าคือสิ่งที่ทุกคนต้องศึกษาเล่าเรียน เพราะขันธห้านี้เอง ที่เป็นต้นเหตุที่ทำให้เราสำคัญมั่นหมายว่ามีตัวกูของกู พระพุทธเจ้าเคยตรัสว่า มนุษย์ทั้งหลายไม่เคยตื่นขึ้นเลย มนุษย์ล้วนใช้ชีวิตอยู่ในการหลับไหล ก็เพราะไม่รู้เรื่องขันธห้า トラบที่ยังไม่เคยศึกษาเรื่องขันธห้าอย่าพูดเด็ดขาดว่าท่านรู้จักชีวิตของท่านดีแล้ว

๕. "ระบบกรรม"

กรรมนิยาม เป็นหนึ่งในกฎธรรมชาติห้าอย่าง ที่พระพุทธเจ้าทรงเลือกมาสั่งสอนชาวโลก ระบบกรรมเป็นระบบที่ยุติธรรมเสมอ ไร้ช่องโหว่ ถ้าเราศึกษาจนเข้าใจเราจะสามารถตอบคำถามของชีวิตได้อีกหลายอย่าง ระบบกรรมนี้ไม่ได้ระบุไว้เพียง ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว หากแต่ยังมีรายละเอียดที่ซับซ้อนมากมาย ซึ่งถ้าไม่ศึกษาก็ไม่มีความเข้าใจได้จากการคิดวิเคราะห์ด้วยตนเอง เพราะต้องใช้ปัญญาระดับพระพุทธานุภาพนั้น จึงสามารถแยกย่อยตีแผ่ออกมาได้ แนะนำให้ศึกษาโครงสร้างของกรรม เพราะจะสามารถวิเคราะห์ได้ด้วยตนเอง ไม่ต้องไปถามใครต่อใครอีกว่าทำไมเราเกิดมาเป็นแบบนี้ ทำไมต้องพบกันคนนี้ ทำไมไม่มีแต่เรื่องแบบนี้ และจะแก้ไขชีวิตได้อย่างไรให้ดีขึ้น กรรมคืออะไร อาสันนกรรม คืออะไร อาจิณกรรม คืออะไร กตัตตากรรมคืออะไร เหล่านี้คือสิ่งที่ชาวพุทธควรสนใจศึกษาเล่าเรียน

๖. "ภพภูมิและการเวียนว่ายตายเกิด"

ในเรื่องภพภูมินี้ แม้คนส่วนใหญ่จะพิสูจน์ให้เห็นด้วยตาไม่ได้ แต่หากไม่ศึกษาค้นคว้าไว้เลย ก็จะเป็นเหตุให้มองโลกผิดไปจากความเป็นจริงอยู่มาก เพราะความรู้ภพภูมินี้ จะทำให้เราเข้าใจว่า เราเองไม่ได้วิเศษวิโสมาจากไหน ไม่ใช่คนยิ่งใหญ่ที่สุด ไม่ใช่คนที่เก่งกาจที่สุด ตรงกันข้ามเราเป็นแค่เกิดเป็นสัตว์นรก เป็นเปรต เป็นอสุรกาย เป็นสัตว์เดรัจฉานมาแล้วนับไม่ถ้วน เป็นเทวดาก็เป็นมาแล้ว สูงที่สุดที่เคยเป็นมาแล้ว ต่ำที่สุดที่เคยเป็นมาแล้ว ทุกคนเป็นเพียงสัตว์โลกที่เวียนว่ายตายเกิด ไม่มีใครดีไปกว่าใคร ความเข้าใจเรื่องภพภูมินี้ จะทำให้เราสำนึกตนเองว่าเราไม่สมควรประมาทต่อชีวิต อีกทั้งควรมองผู้อื่นดุษฎียามมิตร หรือคนในครอบครัว ไม่แบ่งเขา แบ่งเรา ไม่แบ่งชนชั้นวรรณะ กระทำตนต่อผู้อื่นด้วยความบริสุทธิ์ทั้งกาย วาจา ใจ ความรู้เรื่องภพภูมินี้ สามารถศึกษาได้จากหนังสือเล่มต่างๆ (ร้านบริเวณท่าพระจันทร์จะมีหนังสือเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาขายอยู่เป็นจำนวนมาก ลองไปหาซื้ออ่านได้ตามอัธยาศัย)

“รู้เขา รู้เรา รู้เท่า รู้ทัน รู้กัน รู้แก้”

๗. "จิตสุดท้าย"

หลักธรรมในข้อนี้ ถ้าพูดกันตามตรงอาจเป็นหัวข้อแรกๆ ที่เราควรทำความเข้าใจ เพราะความตายนั้น เป็นสิ่งใกล้ตัวมากกว่าที่คิด วันพรุ่งนี้กับชาติหน้าเราไม่สามารถรู้เลยว่าอะไรจะมาก่อนมาหลัง ในการเวียนว่ายตายเกิดนั้น มีคำว่า "จิตดวงเดียวท่องเที่ยวไป" คุณคนเดียวเท่านั้นที่เกิด คุณคนเดียวเท่านั้นที่ตาย คุณคนเดียวเท่านั้นที่สามารถช่วยเหลือตนเองในชาติสุดท้ายของชีวิต ความรู้เรื่องจิตสุดท้ายนี้จะทำให้เราเข้าใจว่า เราควรวางจิตก่อนตายอย่างไรเพื่อไม่ต้องเสวยภูมิ อยู่ในรก นรกไม่ได้มีสำหรับคนชั่วเท่านั้น แต่ยังมิใช่สำหรับคนดีที่มีความประมาทด้วย เมื่อศึกษาความรู้เรื่องจิตสุดท้ายแล้ว ขอให้ลองสังเกตอารมณ์ระหว่างวันของตนเองให้ถี่ การสังเกตอารมณ์ของตนเองเป็นเหมือนการทำนายประเมินผลแบบคร่าวๆ ว่าเมื่อสิ้นภพชาตินี้แล้วเราจะไปเกิดเป็นอะไรต่อ สิ่งนี้ไม่ต้องไปถามใคร ไม่ต้องไปพึ่งหมอดูที่ไหน รู้ได้เป็นปัจจัยตั้งเฉพาะตน ทำอย่างไรได้ออย่างนั้น ผิดจิตมาอย่างไร เตรียมรับผลแห่งการกระทำไว้ได้เลย

๘. "สติปัฏฐาน ๔"

คงเป็นเรื่องตลกไม่น้อย ถ้าเราบอกว่าเราเป็นชาวพุทธแต่เราไม่รู้จักรักความหมายของคำๆ นี้เลย สติปัฏฐาน ๔ คือหัวใจแห่งการปฏิบัติที่ทำให้มนุษย์หนึ่งสามารถเอาชนะความทุกข์ได้ ทุกวันนี้เราเล่าเรียนเรื่องความสุขกันมากมาย จากคนที่ยังมีความทุกข์อยู่ ศึกษาจากผู้อื่นแล้วยังไม่หายทุกข์ ก็มาศึกษาจากพระพุทธเจ้าของเราบ้าง สติปัฏฐาน ๔ คืออะไร กาย เวทนา จิต ธรรม คืออะไร ทำไมสติปัฏฐาน ๔ จึงทำให้มนุษย์ธรรมดาๆ ดับทุกข์ได้อย่างถาวร แล้วเราจะเริ่มต้นปฏิบัติในคุณธรรมข้อนี้ได้อย่างไร ต้องบอกว่า สติปัฏฐาน ๔ นี้คือมรรคของพระพุทธเจ้าโดยแท้จริง เป็นสิ่งที่ทำให้ศาสนาพุทธมีความแตกต่างจากศาสนาอื่น หลักธรรมในข้อนี้ควรหาเวลาปลีกตัวเพื่อศึกษา เบื้องต้นอาจหาตำราอ่าน ขึ้นต่อไปอาจลองไปศึกษาจากสำนักวิปัสสนาต่างๆ และสุดท้ายควรนำหลักปฏิบัตินี้มากระทำการในชีวิตประจำวันด้วย ถ้าทำได้อย่างนี้เราก็จะเป็นผู้หนึ่งที่ได้ชื่อว่าไม่เสียชาติที่เกิดมาเป็นมนุษย์

๙. "อานาปานสติ"

อานาปานสตินี้ เป็นเอกเป็นทางที่พระพุทธเจ้าทรงสรรเสริญยิ่ง ชาวพุทธทุกคนควรสนใจศึกษา เพราะปฏิบัติง่าย เราจะได้ไม่ต้องมานั่งพร่ำบ่นว่าไม่มีเวลาปฏิบัติ หายใจที่ไหนก็ปฏิบัติที่นั่น หยตหายใจเมื่อไหร่ ก็คือวันที่เสร็จสิ้นการปฏิบัติ อานาปานสตินี้ผู้ภาวนาบ่อยๆ ความ โลภ โกรธ หลง จะน้อยลง พุท้ง่ายๆ ว่าจะเป็นคนดีขึ้น จากเป็นคนดีธรรมดาๆ ก็เป็นคนดีที่มีปัญญา เรียกว่ากัลยาณชน จากเป็นกัลยาณชน ก็กลายเป็นอริยบุคคล เป็นพระโสดาบัน พระสกิทาคามี พระอนาคามี และพระอรหันต์ จริงอยู่ตอนนี้เราเป็นเพียงปุถุชนคนธรรมดา แต่มนุษย์เรานั้นเป็นสัตว์โลกที่สามารถพัฒนาจิตใจได้ อย่ายอมจำนนกับคำว่าปุถุชนเพียงเพราะว่ามันง่าย แต่จงฝึกจิตฝึกตนให้มีคุณธรรมที่สูงส่งยิ่งๆ ขึ้นไป ทำได้อย่างนี้จึงเป็นการลดทอนภพชาติ ไม่ต้องทุกข์ทรมานตลอดกาลยาวนาน คุณธรรมเรื่องอานาปานสตินี้ ศึกษาได้จากหนังสือหลายเล่มของท่าน พุทธทาสภิกขุ หรือจะหาอ่านโดยตรงจากพระไตรปิฎก หรือครูบาอาจารย์ต่างๆ ก็สุดแล้วแต่ สำคัญที่สุดคือเมื่อศึกษาเล่าเรียนจากตำรา และสำนักแล้วก็ต้องนำมาปฏิบัติลงในชีวิตประจำวันด้วย

๑๐. "มรรคมรรคแปด"

มรรคมรรคแปดนี้ เป็นทางสายเอก แปลภาษาชาวบ้านว่า เป็นคู่มือการใช้ชีวิตของผู้ที่ต้องการความเจริญใครที่ต้องการความเจริญก็สมควรศึกษา มรรคแปดนี้มีอยู่ในศาสนาพุทธเท่านั้น ไม่มีอยู่ในศาสนาอื่น ปฏิบัติตามได้น้อยชีวิตก็เจริญได้น้อย ปฏิบัติตามได้มากชีวิตก็เจริญได้มาก ปฏิบัติตามไม่ได้เลยชีวิตก็ย่อมพบกับความหายนะอย่างไม่ต้องสงสัย คุณธรรมมรรคแปดนี้ เป็นการบริหารจัดการชีวิตแบบองค์รวมทั้งชีวิตนี้และชาติหน้า และเป็นไปเพื่อพระนิพพานโดยที่สุด เป็นการมองการใช้ชีวิตด้วยวิสัยทัศน์ของนครระดับพระพุทธเจ้า ดังนั้น เราควรจดจำท่องบ่นจนคล่องปาก และจัดสรรชีวิตของตนให้มีความสอดคล้องกับหลักมรรคแปด อาชีพแบบไหนดี ความคิดแบบไหนควรคิด อะไรคือความเชื่อ อะไรคือความจริง เราควรพูดแบบไหน คบใคร สมาธิคืออะไร สติคืออะไร สามารถเรียนรู้ได้จากหลักธรรมนี้ทั้งหมด ขึ้นชื่อว่าชาวพุทธไม่รู้หลักธรรมข้อนี้ถือเป็นเรื่องน่าอายเป็นที่สุด

หลักธรรมทั้ง ๑๐ หมวดนี้ เป็นหลักธรรมพื้นฐานที่ชาวพุทธสมควรศึกษา เพราะเป็นหลักธรรมขั้นพื้นฐานที่จะทำให้เราสามารถต่อยอดไปศึกษาในสิ่งที่ละเอียดยิ่งๆ ขึ้นไป ชีวิตคือการปฏิบัติธรรมจนถึงที่สุด ผ่านการงาน ครอบครอง และการทำหน้าที่ ถ้าเราใช้ชีวิตได้อย่างนี้เราจะกลายเป็นคนทั้งดงามในสายตาของมนุษย์ สัตว์ เทวดา รวมถึงดงามในสายตาของพระพุทธเจ้าด้วย

ที่มา : <https://www.truelookpanya.com/dhamma/content/๘๒๗๙๙-dhart>

“รู้เขา รู้เรา รู้เท่า รู้ทัน รู้กัน รู้แก้”